

Staročeské satiry

Anonym

14. století

Obsah

1 Podkonie a žák

2 Svár vody s vínem

3 O ženě zlobivé

1 Podkonie a žák

- 1 Přihodich se jednu k tomu,
kdež nalezech v jednom domu
7 právě také v tůž hodinu
dva, jenž přišla pohostinu,
13 ana sedíta na pivě.
(Tu učiništa poctivě,)
oba právě bez meškánie
dašta mi milé vítanie.
A já, přiblíživ se k nima,
posadich se mezi nima,
jakož často v krčmě bývá,
křičéc: "Paní, nalí piva!"
Jechomť se v odplatu ctíti,
podávajíc sobě píti.
Poslúchajte tuto právě,
poviemť vám o jich postavě.

Z těch jeden člověk bieše mladý,
nejmieše známě brady,
na němž sukně šerá, umlená,
a k tomu kukla zelená;
ta také zedrána bieše.
Mošnu na hrdle jmieše,
v niž by vložil, což mu třeba,
mním, že knihy, také chleba.
Dešťky jmieše u pasu,
jakž jej viděch při tom času;
i jinú k tomu přípravú
vše bieše školskú postavú.

Druhý, ten se starší zdáše,
vždy sedě bradku súkáše,
na němž kabátec úzký, krátký,
a dosti zedrané šátky;
okasalý tak dvorně,
k tomuť bieše obut v škorně;
tyť biechu drahně povetšely,
avšak okolo děr cěly,
skrzě něž viděti nohy.
A také bieše vpal ostrohy,
točenku jmaje na hlavě.
Tak, jakž jej sezřech právě,
jistěť mi se dvořák zdieše;
hřbelce za pasem jmějěše.

Ten mluvieše, hrdě sedě,
na své špice pyšně hledě,
řka: "Nenie v světě toho,
ani kto má zbožie tak mnoho,
bych chtěl jeho zbožie vziati
a dvora se odpověděti.
Neb jest tu tolik utěšenie!
V světě ten jeden nenie,
když by dvoření okusil,
věčně by dvořiti musil.
Ktož mi o lepším bydlu praví,
každý se ve lži ostaví."
Dotud mluvě ústa trudí,
až žáka na se vzbudí.
Ten mu k tomu odpovědě
a řka: "Já to dobře vědě
a tomu já také věři,
že páni i také rytieři,
tiť u dvora dobrú mají,
i bohatí, to já znají.
Ale nebožátka chudí!
Div, že se jim neostudí
pro zlé bydlo jich dvoření,
neb již větší psoty nenie;
tiť se chodiec psotú klonie.
A nad to pak vy, podkonie,
vy ze všech najhorší máte,
kromě že se v tom neznáte.
Byšte se chtěli poznati,
svú psotu popsati dáti,
což vy jé máte, podkonie:
v světě věčie psoty nenie,
než vy ji trpíte dobrovolně.
Ale naše bydlo školnie,
toť já tobě pravím (hole),
tuť je ve všem pravá zvóle,
i od pitie i od jedenie,
v ničemž nedostatku nenie.
Myť netrpíme nikdy hladu.
Když již tovarišie sadú,
tuť já dosáhna úkrucha,
nenie partéka tak sucha,
bych jé nerozmočil jíchú,
tiem lekuje svému břichu;

i budemy dobře syti.
K tomu máme dosti píti
pitie ctného do nerody;
častokrát také vody
napijemy se pro zdravie,
neb jest velmi dobra hlavě.
Ba, od ztravýt se mámy pyšně,
masa, kur dosti přelišně —
toť jest na každé posviecenie,
v ničemž nedostatku nenie:
když to koli u nás bývá,
mámy přeliš dosti piva.
Ale vám miesto sniedanie
dadie políček za ranie.
Však ste jedno za ranie syti,
bývající vždycky biti.
Miesto jedenie oběda
kyjevá rána přisedá."

A když žák přesta mluvenie,
dvořák vecě: "Toho nenie!"
Okřiče se naň hněvivě
a řka: "Žáku, mluvíš křivě,
bychom byli hladoviti
u dvora a kyjem biti.
Ach, přehubená partéko,
i co jest tobě řeči této
o nás mluviti třeba,
sám nejsa nikdy syt chleba?
Co dobrého do vás, žáci?
Však ste vy hubení žebráci,
jenž tečete dóm od domu,
hekajíce a chtiece tomu,
by vám dali jíchý mastné.
Auvech, vaše bydlo strastné!
Tuť vám dadie partéku režnú
a s tiem vás pesky vyženú.
Pakli již na vaše šťastie
vám dadie v některém miestě
jíchý nemastné a málo,
vej, kak se vám dobře stalo!
Již se vše zdálo po vóli.
S tiem pak běžíte do školy
a to s velmi dobrú myslí,
mniec, byšte na hody přišli.

Tuť vás pak starší omýtie,
 i chléb i jíchú vám vzychytie
 (a to všetko zjedie sami.
 Jmúť sě vás bítí metlami,)
 budúť sě nad vámi mstíti
 hněvy, nejsúc dobrě syti.
 Ach, toť vám psota nehovie!
 Slýchalt' sem dávné příslovie,
 žeť žákóm draho vařeníe.
 Protož ty nechaj svářeníe
 se mnú, nebť já také vědě
 praviti o vašiej biedě,
 což vy jé máte, žáci.
 Ale my, panici dvořáci,
 když již za stolem sědem,
 ihned na sě lúciemy chlebem,
 myť nic nešetřímy toho,
 neb ho mámy přieliš mnoho.
 Tuť nám dadie jěsti dosti.
 Pakliže pro jiné hosti
 nás kuchaři zapomanú,
 inhed já od stola vstanu
 i běžím tam sám k kuchyni:
 dadiet' mi dosti zvěřiny –
 pakli nenie, ale kaše.
 Toť jest všě útěcha naše,
 žeť já ukydá druh druha
 a tudy nás mine túha.
 Někdy sě vladař v mě vpeří
 a mě svú holí udeří
 v pleci nebo v hlavu ranú.
 Ihned já odběhnu v stranu,
 tohoť nikakž nenechaji,
 od mateřet' mu nalaji:
 kromě leč (by) byla hlucha,
 tožť jěj nepovzní u ucha.
 Když pak bude po večerí,
 což nás koli dvorská sběři,
 béřemy sě dolóv s hradu
 a netrpiece v ničemž hladu.
 Ale vy, žáci nebožátka,
 ach, že vás jest věše matka,
 těžcě nosivši v životě,
 přirodila k takěj psotě!
 Já sě tomu velmi divi,

že ste jedno bitím živi.
 Však vás za obyčej tepá,
 jednak burcuje, jednak svlekú,
 vymyšlujíc muky nové,
 o vy kazieci metly březové."
 Netaže toho dořeci,
 žák sě chtieše hněvy ztéci
 a řka: "Vy, podkoní hubení,
 však ste vy tak zahubeni!
 V vás jsú zakrsaly kosti,
 pro psotu nemohúc rósti.
 Kdyžs mne nechtěl zbaviti,
 již chci z knih o tom praviti,
 což já o vás psáno mám.
 Když jeden jel cestú sám,
 hodného pacholka ptaje,
 podkonie sobě nemaje,
 tuť sě jemu črt pokázal,
 ihned mu sě přikázal
 i slúžil mu k jeho vóli.
 Což jedno rozkázal koli,
 v tom nikdy nebyl rozpačen –
 avšak často za vrch vláčen.
 To on všetko trpěl míle
 až právě do jedná chvíle,
 když sě tak povětríe zrudi,
 hroznú slotu s deštěm zbudi,
 o němž jest strach pověděti.
 Šťastný, ktož mohl useděti
 toho nečasu pod střechú.
 Črtu nebieše do smiechu,
 ano s něho šaty berú,
 kuklu i plášč s hrdla derú
 podlé obyčeje i práva,
 jako sě i dnes třěpačkám stává.
 Opět vše téhož času
 slunce pokáza svú krásu,
 pusti svú poprslek jasný;
 by čas horký, velmi krásný.
 Tuž panoše každý zvlášče
 pacholku podává plášče
 a plášč mokr a pln deště!
 Tuť sě tepruv črtu steše.
 I zěvi sě pánu svému
 a takto povědě jemu:

'Tutoť mého bydla nenie.
 Beruť, pane, odpuščenje.
 Jižť sem dobře zkusil toho,
 žeť mají zlého bydla mnoho
 třepačky: kudyž se obrátie,
 vždycky v psotě chvíli krátie.
 Viece mluvití nerodě,
 ihned se kamosi podě.
 Vyprnu se jim všem z očí,
 jedne že se vicher zatočí. –
 Čím ty se pak chceš chlubití?
 Vidíš, že črt nechtěl třepačků býti.
 Toť jest dosti znamenie,
 že horšieho bydla nenie,
 než vy je máte, třepačky.
 Ale já, když sedím s žáčky,
 toť bez chluby chci pověděti,
 tuť sú mnohá městské děti,
 jenž jsú také pod mů stráží:
 tyť já všechny metlú káží
 a sám se pak bitie zhojím.
 V svátek se jeho nic nebojím.
 A když přijde čas postný,
 mně vděčný a velmi radostný,
 o němž jest dlúhé pravenie,
 co mám tehdy utěšenie!
 (Když já již budu na poli,
 ano všechno po máj vóli,
 neviem nic o chudobě,
 sem sám dobrovolen sobě.)
 Jakžkoli přídu ke vsi,
 ihned bojuji se psy,
 an každý přeč běží, skolí,
 a já jej ranil svú holí.
 Jakž mě náhle sedlky zočie,
 inhed ke mně přiskočie,
 neučinieť k tomu láně,
 padnú na svoji koleně,
 má obrázky cěluji
 a mě dařiti slibují,
 tepúce se v prsi náramně,
 tiežíc, co bych ráčil, na mně.
 Já já za vajce poproši,
 anať inhed běží k koši
 i po všech se hřadách zplazí

a kde které hniezdo zlazí,
 ve všech kútiach pilně hledá,
 mněť vždy práznu jíti nedá.
 Pak odtad pójdu s radostí
 a nabrav již vajec dosti.
 A kdež se naměte slepice,
 hus neb která kačice,
 když já ji popadnu koli,
 táj jest vždy jíti do školy.
 A sedlák se chce hořem vstěci
 však mi nesmie nice říci -
 ani protivného slova,
 boje se póhonu do Pasova.
 My žáci i také knězie,
 kamž koli po světě bězie,
 toť, vedě, malá věc nenie,
 nebojíme se oběšenie.
 Ale vy, hubená panošky,
 vy nejste bezpečni trošky;
 vy strachy zdrástíte kčici
 jedúc mimo šibenici.
 Vám se třeba ohlédati
 a před sebú se žehnati,
 neb jest pilně (třeba) toho."

Dvořák se rozhněva
 z toho a řka: "Mizero nevlídná,
 k čemu tobě ta řeč nesklidná?
 Však ty za plěsku nestojíš,
 nebs huben, metly se bojíš
 a jsi živ na světě sotně,
 obcházěje se robotně.
 Ty se robotně obchodíš,
 a k tomu v zlých šatech chodíš;
 ale toť hanba nenie v školském běhu.
 Kterak pak o tvém noclehu?
 Ty ležeš na kamnách nynie,
 ale až bude ondy zimě,
 ihned se o to s tebú svadie
 a na kamnať viec nedadie.
 Ješče bude tobě blazě,
 dadie-liť léci na podlazě.
 Tu ležíš dosti neměkce,
 zimů se třasa a zuby ščekce.
 A k tomu vstánie rané!

Když se pak na tě dostane
 vše školská pracná třída,
 tepruv tobě bude běda.
 Když ty již dieš' (že prost) budeš,
 toho nikoli nezbudeš.
 Tu tobě vše způsobiti,
 školu mésti i ztopiti,
 ničehož nic neminúti.
 A kde pak odpočinúti
 a léhaje velmi tvrdě?
 Ale jáť se mám od toho hrdě.
 By ty viděl mů posteli,
 když já sobě slámy nastelí!
 Tuť já ležím v pokoji.
 Častokrát také pospím v hnoji.
 Toho já nečiním pro jiná,
 kromě kdyžť deštěm zmoknu jediná,
 aby mé rúcho zsechlo k jitru.
 Toť já vstana pěkně vytru,
 aby na mně stálo čistě.
 Toť já (tobě) pravi jistě,
 žeť se mne chlapi velmi bojé,
 kadyž chodie nebo stojé,
 pokorněť mi se klanějí,
 vežde: 'Vítaj, paniče!', dějí.
 Sedláciť přede mnú sršie
 i také slepice pršie,
 s nimiž já mám hroznú útěchu:
 kteréž dosáhnú do měchu,
 tať se viac nepozná zasě,
 sniemť ji s tovařiši v kvasě.
 Toť také pravi neskrytě,
 žeť nemám péce na bitie;
 na tomť bych mohl přísieci,
 že v tomto cělem měsieci
 nejsem já bit pro mů vinu,
 kromě vyjmúc jediná,
 leč kdy z klamu po hlavici,
 neb za vrch, nebo po líci.
 V tom já nice pána neviní,
 neb on to vše z klamu činí.
 Mám pána po všiej svéj vóli,
 dáť mi, což poprosím koli;
 máť mi nový kabát dáti,
 netáhneť jeho jedne zedrati.

Což mi se pak nedostává,
 když mi jedno hlava zdráva?
 Však již netrpím psoty více.
 Ale však, pravdu praviece,
 já z mladu na svéj hlavici
 nosil sem těžká přilbici,
 doniž sem ryněrem byl.
 Ale již sem já té psoty zbyl.
 V tomť se pochlubiti mohu
 a z toho děkuji Bohu,
 žeť sem tak (velmi) povýšen,
 všem žákóm mohu býti pyšen.
 Sám však znamenaj cti této:
 sem podkoním sedmé léto
 a k tomu mám dobrú nádeji
 a to jistě řecí směji:
 netáhneť můj pán dluhóv zbýti,
 měť chce střelcem učiniti.
 Pakť neponesu tlumoka,
 ano samostriel u boka
 a k tomu sukně čistá,
 na niežž haklíkóv na tři sta.
 Kdež budu v neznámém kraji,
 měť vežde za pána mají.
 Protož, hubený sagitári,
 i kacíť sú tvoji sváří?
 Proti mně viac neroď mluviti,
 nebt jest věčně ve psí býti.
 Vám jest přísúzena psota,
 byšte ji měli do života."

Žáku to bieše protivno;
 vecě: "Jest mi velmi divno,
 hrdú řeč slyšě od tebe.
 I zda sám již neznáš sebe?
 Vy, třěpačky nebožátka,
 toť vám nikdy nenie svátka.
 Všaks ty hubená satrapa!
 Čím chceš lepší býti chlapa,
 (na každý den hnój kyda je
 a k lepšímu čáky nemaje?)
 Ty se nevrovnáš žáku,
 neb my mámy lepší čáku,
 ne jako (vy), chlapi hlupí.
 Z žákóv bývají biskupi,

komuž toho Bóh popřeje,
v němž jest má dobrá nádej.
Prodlí-liť mi Bóh zdravie,
až bude o světiem Václavě,
ještoť již daleko nenie,
prijmuť já prvá svěcenie.
Inhed sobě pleš proholi,
a kto mi překazí koli,
tomuť bude nelzě zbýti,
vždyť mu jest pohnánu býti.
Zaplatíť mi to dosti drazě,
pojět se mnú calet v Pražě.
Což mi pak bude škoditi,
když já již budu choditi
hrdě v mešnění rúše zlatém,
jsa knězem neb prelátem,
když já budu v kostele,
a ty sto jíš jako tele
v svém zedraném rúše letně,
na mě smieš hleděti setně?
Protož, nebožtiku lichý,
razíť to: ostavuj se pýchy
a se mnú nechaj sváření.
Však vidíš, že statka nemie.
Ješčeť nad to věrně praví:
chceš-li prodlenie svému zdraví,
nebudiž viec dvořskú chasú –
tak snad prodlíš svého času.
Jinak zhyneš na životě,
nebtě nenie koncě vašiej psotě,
anižť jesti lepšie čaka.
Protož razí, u sedláka
přistati v dobrěj dědině,
zda tě tady psota mine.
Tu tepa v hlavu pšenici
obráníš se šibenici."
A když žák svú řeč vylíči,
dvořák se inhed vstýčí,
hněvivě naň třasa hlavú,
hrozě jemu rukú pravú,
řka: "Jižť nepřezřím toho děle,
byť pak bylo i v kostele.
Mluvíš na mě, ještoť nenie.
I zda již úfáš v svá Svěcenie?
Dřiev než dočakáš plešě,

budeš ty utopen v měše,
jakož se i jiným děje.
I v tom-li jest tvá nádej?
Dřiev než ty budeš prelátem,
spieše ješče budeš katem.
Neb najviec biřici, kati,
vše bývají literáti.
Téhož ty také nezbudeš,
po malěj chvíli katem budeš.
Ješčeť větně razi tobě:
přizři, již jest čas, o sobě,
a já z dobrých lidí pomoci
řemeslať chci dopomoci.
Tudy něčso psoty pozbudeš
a potom oběšen budeš."

To řek, ruku naň opřeže
a žák ho k sobě za vrch dosěže,
k tomu jej v hlavu udeřj.
Tak se druh v druha vpeři
za vrch tak nelítostivě,
druh druhu hlavu křivě.
K tomu pohlavci suší
pleskají okolo uší.
(Tak zároveň bez rozpačí
druh druhu pod se tlačí)
hrozný hřmet jde o podlahu,
i sen i on búchá hlavú,
nepoddada se druh druhu.
Rvášta se chvíli tak dlúhú,
drúce sobě ústa rózno,
až mě by hleděti hrozno.
Nechtě se dívati tomu,
brach se přeč z toho domu,
ana se za vrch vláčíta.
Rujtaž se, dokud ráčíta!

Toť jest krčenná příhoda,
neb se pivo pie a ne voda.
Dnes, ktož rád do krčmy chodí,
častokrát se jemu přihodí,
žeť zvie příhody někaké
a k tomu noviny také.
Mnohémuť se tak zračí,
najviec, ktož se tam omračí,

žeť má doma co praviti.
Avšak sě je lépe zbaviti
a v noci, jakž čas jest, spáti,
a doma novin dočakati.

Explicit contentio satrapae et scholaris.

2 Svár vody s vínem

Počíná se řeč dobrá,
ješto se s vínem sváříše voda;
protož, ktož chce ten svár zvěděti,
mušíť tyto kniežky do konce přečísti.

Ve jméno Boží chciť počieti,
protož chciť o tom práci mieti;
dalť mi jest kněz tuto radu,
žeť chci vyložiti tuto svádu,
ještoť se vadí s vínem voda;
toť jest opilcóm hrozná škoda:
muož-li toto voda obdržeti,
musí jistě oni vodu píti;
pakliť jim víno obdrží,
tehdyť opilcóm voda zmrzí.
Přimlúvajž se, ktož chce kterému,
pomozíž pak druhu svému;
nebo ktož lépe přeje komu,
tent se ihned přitáhne k tomu.
Voda svú věc chváli hrdě,
pak se jí víno brání tvrdě;
přimlúvatať sobě hrubě,
jednoť se před druhým chlubě;
jakož lidé ten obyčej mají,
když se vadie, rádiť sobě lají.
Kněže Letku, s kým ty pak držíš?
Protož komuž lépe přihovíš?
Jáť tobě pravím, kněže Letku,
vezmi sobě na pomoc bábu, tetku,
chceš-li lépe vodě pomoci,
čili vínu k jeho moci;
nepomóžeš-li pak našemu vínu,
budeš jmieti na se vinu,
ode všech kniežat i pánův,
také mnohých jiných měšťanův,
že jim závidíš jich skutkův,
k tomu nešanuješ jich trunkův,
ješto, víno pijíc, činie.
Protož tě oni sami zóstaví v příčině,
že ty toto proti nim činiš,
k tomu s jich nepřátely držíš.
Neboť oni víno vždy milují,
k tomu je velmi rádi pijí,
voda neníť vzácna u nich,

protož u viněť jest kratochvíle jich.
 Pakli chceš vodě rád pomoci,
 tehdy nebudeš mieti proti také moci;
 neboť mocnější s vínem držie,
 protož tvěť řeči je zmrzie.
 Pakli již potupíš vodu,
 budeš mieti druhú škodu,
 pak toto od obecního lida,
 neboť jest chudým voda liba;
 onu za víno nic netbají,
 když zvláště studenú vodu mají.
 Pak vy, opilci, s kým držíte?
 Vy vždy vinu naložíte;
 nebo neradi vody pijete,
 protož vodě vy uškodíte.
 Vy pak tento obyčej máte:
 sedláckóm vodu oddáte.
 Sedláciť mnozí pijí mnoho vody,
 v všední dni, v svátky nebo v hody;
 za vínoť jest jim mnoho dáti
 musiet se vodě neliknovati,
 chtějíc své děti živiti,
 musiet oni mnoho vody piti.
 Pakli kto počtí vínem kterého sedláka,
 dáť jeho žena jemu za to hrnek mléka;
 neboť má z toho chválu i veselé,
 žeť její muž jedl jalové zelé,
 že nemohl jeho tehdaž požíti,
 musil je vínem smočiti:
 Potom jemu děkovati bude,
 že on prvé toho zelé zbude.
 Držiž, ktož chce, s kterýmkoli,
 jižť chceta mieti svú vůli;
 protož chceta se o ni slovy séci
 dobře, lépe nežli kteří meči.
 Nelzeť jich jest rozvaditi,
 musiet se dosti navaditi:
 kdyžť sobě řeči dosti dáta,
 potom se o vše srovnáta.

Tuto voda bude haněna od vína.

Mistr svatého Písma jeden
 svý vole byl jest nezbeden;
 povoli sobě jednu v téj lakotě,
 ažť se umdli na svém životě:

jedl krmí lahodných mnoho,
 k tomu se opie vínem z toho,
 až sebú nic již nevládníeše,
 protož nevěděl, což sám bieše;
 tehdaž ho tovaříšie jeho
 odejdú jakžto umrlého.
 V téj otrapě jemu se zdáše,
 žeť jej anjel pěstováše,
 a nesíeše jej v třetí nebe,
 ani bieše právě jakžto bez sebe.
 Tuť jest tajné věci viděl,
 potom svým bratřím pověděl,
 řka: "Viděch Boha na výsosti,
 sedícího v své velebnosti;
 tohoť velmi pilně patřích,
 až se strachy vešken třasíech,
 co toto bude nebo má býti,
 zdaliť chtěš soud tu býti.
 Voda s vínem se svadily,
 proti sobě se zasadily,
 protož voda velmi víno haníeše,
 dobře hrze nežli víno býti chtěš.
 A tak se velmi spolu haniechu,
 až bieše podobno k smiechu.
 Vodať se chváli již počátkem:
 "Protož tiem velebným ostatkem,"
 řkúc, "nenie oheň, země, vítr a voda?
 Nebo to čtvero jest světu zploda,
 jimižto veškeren svět živ jest,
 protož toho voda jmá čest."
 Chváléci se násilně tiem,
 žeť jest stvořena Bohem samým,
 Duchem svatým počíštěna bieše,
 nebo se nad ní před věkem vznášíše;
 a že jest stvořena na počátce
 všeho světa, řkúc na krátce,
 z tohoť jest chtěla mieti chválu,
 dobře nad víno nemalú.

Víno vodě odpovídá a proti sobě mluvíti nedá.

Víno k tomu odpovědě
 potom vodě, tak povědě:
 "Obyčej tento lidé mají,
 žeť mě mnozí rádi požívají;

když kto chce z nich hody činiti,
žeť mnohý k tomu vína musí dobyti;
a žeť napřed dadie pitie sprostnější,
a potom pak po něm lahodnější:
též Buóh milý chtěť tě napřed dáti
tomuto světu tebe požívati;
protož mne potom lahodnějšíe,
k tomu pitie ušlechtlejšíe,
byl všichni hříšníci pili,
potom tiem chutnější byli."

Bez studu tu voda odpovídě:

Voda k tomu odpovědě
řkúc: "Jáť to do sebe vědě,
niněť kořen Buóh dal sladkosti,
všie chuti i velebnosti;
protož sám mne Buóh chtěť požití,
když sobě byl kázal vody dáti,
tehďáž, kdyžto nad studnici seděl
a oné pohance tak pověděl:
'Ženo, daj mi také vody píti!'
Tuť žádal mne Kristus požití,
čisté vodičky nápoje;
zdali toto nenie chvála moje,
že já, voda, toto stvořeníe,
teku již z rajskeho kořeníe?"

Víno vodě odpovídá.

Víno odpovědě tomu tak,
řka: "Jáť pak lepší vědě však!
Nebo u vinné mé jahodě
nelzeť jest tuto přijíti vodě;
protož Buóh tomu kořeníe moc dal,
v němžto jest pitie zachoval:
ktož pie víno miese s vodú,
shyždí víno, učiní škodu.
Protož má z toho hubený hříech,
potom učiní lidem smiech;
čili to pro mdlú činí hlavu?
Protož opatř svú postavu!"

Voda vínu odpovídá.

Voda odpovědě tomu take
řkúc: "Jáť to vědě všake.
Jsúť mnozí na světě lidé,

ještoť se za to oni nic nestydíe,
žel mne rádi vždy požívají,
protož toho lékařstvíe mají:
v létě, kdyžto velmi horko bývá,
onen pije, tento tvář umývá.
Ve Čteníť jest o tom psáno,
žeť jest vodě lékařstvíe dáno:
v rybníce, v kterýž anjel stupoval,
mnohěť jest nemocné uzdravoval.
Protož, což jich jest zdrávo na duši
skrže křest, toť každý řeci muší."

Víno odpovídá vodě.

Víno vece: "Toť jest tak,
toť já také vědě však,
že jsi ty tak sprostná ta voděna
a právě hlupá jsi chudina;
protož jsi pravá chudomačka,
vždyť se s tebe strhá sračka.
Protož jsi ty hrubé stvořeníe;
ale měť jest hrdé kořeníe:
v toběť se vždy válejí svině,
ale toť jim jest draho u víně.
Poněvadž apoštol, take Buóh celé,
že Thymotheus na svém těle
uzdraven byl v svém životě
vínem skrže jeho skrovné napítie.
Ktož mě kdy skrovně požívají,
mnohých neduhov zbývají."

Voda odpovídá.

Voda vece proti vínu
a dá jemu takovú vinu,
řkúc: "Kéž Naaman byl zdráv vínem?
Protož ho měl dosti plným činem.
Kéžť jest byl zbaven malomoci?
Nemohlo jemu toto spomoci.
Jeliž se kúpál u vodě,
sedmkrát svému zdraví hodě,
v Jordáně, v tom přerozkosném,
teprv jest byl zdráv v životě svém;
od vodyť jest on lékařstvíe vzal,
protož když jest proroka poslúchal.
Kéž jeho jest víno uzdravilo,
malomocenstvíe jeho zbavilo?"

Víno proti vodě odpovídá.

Víno vece: "Nemluv toho;
ktož se tebe napie mnoho,
nadmeť se pak jakožto buben,
budeť na životě jistě huben.
Ve mněť jest jistě lékařstvie pravé,
jáť jsem raněným lidem k zdraví.
Znamenajž, kterak jest onen zlěčen,
ješto bieše na púšti zsečen.
Samaritán byl jest raněn,
potom svého neduhu jest zbaven;
nebo jsú neměli čáky k němu,
by co již mohlo spomoci jemu:
i byly jeho rány zmyty vínem,
ihned byl potom uzdraven tím činem. "

Voda vínu odpovídá.

Voda vece: "Toť mi jest divno,
k tomu tak velmi protivno,
že ty již žádáš chlúby mnoho,
nemoha nikda dostati toho;
všaks ty již nesmiery počátek,
nebť jest v tobě hrozný zmatek:
ktož se smie vínem opíti,
měltť by se vodú schladiti.
V Písměť toto psáno stojí:
"Ve mněť se všechno stvoření kojí;
řeky, vody nejednaké
obveselé města, hrady také."

Víno odpovídá.

Víno vece vodě takto:
"Ó' že smieš mluvíti pak to!
Jáť jsem tebe dražší po vše časy,
žeť mne nenie žádná voda dražší;
nebi vodu líjí pryč pod lavici,
pak mě potom v čistú stklenu;
víno lejí v lahvice nebo v zlatnice,
ale vodu v střepy a v hrnce.
Voda jest nápoj všech hlúpostí,
krav, koní, koz, husí dosti.
Všeckoť se v tobě toto válé,
protož mnohokrát ústa zkálé:
vínoť pak smutku pryč velí,

mnoháť smutná srdce obveselí."

Voda odpovídě.

Voda vece: "Což dieš k tomu?
Nebo jsem já potřeba v domu.
Čímť jest lidem živu býti?
Protož beze mne žádný nemóz býti;
mnú svářeno, také učištěno,
a k mnohému jich užitku přivedeno:
v lesiech, v sadiech, kdež dřevo jest,
všechno beze mne obmeškáno jest;
toť voda pěkně uchladí,
protož víno, toť je shladí."

Víno odpovídá.

Víno takto (jí) povědě:
"Zajisté toť já dobře vědě,
žeť toto hlúpé hody budú,
když k tomu vína nedobudú;
jest-lil pak on k tomu bohatý,
velmiť jest skutek mrzatý,
když vína nemají dáti,
na vodut pro nic nemají zváti.
A k tomu řka: 'Chciť šenkovati
pintu, nebo což jest libo tobě,'
teprv ochotně pójde k tobě;
tuž teprve veseli budú,
ještoť vínem smutka pozbudú."

Voda odpovídá.

Voda vece vínu tak:
"Ty toto dobře vieš však,
protož sem já toto sama učinila,
nebo jsem vieře vrata otevřela,
kdyžto sem syna Božieho, Jezu Krista,
v Jordáně křtila od Jana Baptista,
podobenstvie Starého Zákona skonala;
toť jsem všechno dokonala,
kdyžť (jsem) tekla z jeho boka,
vše pro hříšného člověka.
Protož užitečnáť jsem tu byla,
hříechy lidské jsem omyla;
nenie-liť mně pak toto chvála?
Kěž se vínu tato čest stala?"

Víno odpovedá.

Víno vece: "Znám to také,
protož pomohuť toho také:
skrže tě a tvé poškrvněnie
majít duše své utěšenie;
hříšnýtni jest smyta jich vina
milostí Jezu Krista, Božieho syna,
skrže mě vše spravedlivější
k tomu při jímá i zvolenější.
Čte se, že jest toto víno bylo,
o němž jest tak psáno bylo:
'Toť krev má a z boka jest mého
vylita pro člověka hříšného'."

Voda odpovedá.

Voda vece vínu také:
"Však nejsi potřeby veliké,
viece dobré lidi oklamáváš,
nežli jim užitka dáváš.
Milé víno! To-li jest tvá moc,
že tě mnohý pije přes moc?
Potom zítra bláznem bude,
pak za tři dni toho nenabude,
na svém životě téjto škody,
zaplatíť tyto hříšné hody.
Vodať jest mátě všie země,
živého všeho stvořenie;
protož jsem matka všie skrovnosti,
každému dám darmo dosti:
suchým lúkám odvlaženie,
k tomu dědinám rozpařenie.
Vínať, tebe málo ulévají,
jediněť tebu pochlebují. "

Víno odpovedá.

Víno odpověď tomu:
"Protož což dieš, vodo, k tomu?"
Mezi tiem na ni velmi křiče:
"Milá, stul kabelku a mlč viece,
nemluv tak hrdě o tom!
Však máš chvály málo potom.
Proto-li, žes svěcena v kostele?
Však tě pie kráva, takéž tele,
k tomu zvieraťa tě lokají,
nebo tě sobě lacino mají:

čím na světě viece čeho jest,
tiem ta věc laciněji jest.
Protož já z svého kořene
jdu do čistého stvořenie;
v čistém orudí já přebývám,
v životě svůj přebytek mám. "

Voda odpovedá.

Voda vece: "Toť jest pravda,
žeť mnohý tebe již požádá,
mníť, byl co byl tiem lepí:
potom jeho pak oslepí,
že očima vše bude viděti,
ale smyslem bude blúdit;
nebo lahodně přideš k němu,
a chce se slíbíti jemu.
Protož, když se již nalé tebe,
tuť nezná lidí ani sám sebe;
byli by déle živ na tom světě,
muší spieše umřieti pro tě,
opiv se, mluvíti nic nemoha,
avšak nectí lidi ani k tomu Boha. "

Víno odpovedá.

Víno vece takto k vodě,
haněje ji k její škodě:
"Protož ty pitie jsi velmi marné,
k tomu tak velmi ohavné;
nebo zlé věci v sobě mieváš,
žáby, hady, štiery k tomu máš;
přetrhneš se běžec z skály,
jestiť v tobě již užitek malý.
Neboť jest tě Kristus proměnil u mě,
protož z toho chvála jest mně;
Kristus toť jest sám proměnil,
žeť jest z vody víno učinil;
protož z vína vody nenie,
tehdyť jest mé povýšenie.
Ktož se vínem podpil směle,
mni, byl měl za sto hřiven cele,
mníť sám, byť byl pravý vítěz,
protož sám snad nestojí za peniez."

Voda odpovedá a konec s vínem činí.

Vodať vece: "Nemluv toho,

styd' se, víno, skutku zlého;
nebo se otec Noe opil tebe,
až právě sám již nečil sebe;
protož ležal tak rozmetav se,
neřádně velmi odkryv se.
Tehda jeho syn smál se tomu,
přivedl jiné bratříe k tomu,
maje za zlé otci toho svému;
pak jiný bratr přikryl hanbu jemu.
Pro tě na svět přišel zlý rod,
když Lot opil se tebú i vydal plod;
opiv se Lot, vlastnie dcery
z své vlastnie učinil matery:
protož zlý skutek z tebe pocházíe,
na jich zbytku lidem scházíe."

Tuto mistr přišel sám k sobě,
ze sna se probudiv jako robě.
K tomu mistr tento, jenž se opil,
bez meškání se vzhúoru zchopil.
Protož jeho oba spolu počesta prositi,
zдалil by je mohl smieřiti;
nebo se voda trháše,
a mistr toho se již báše,
proto, aby se nestala škoda,
ať by nezabila vína voda:
potom by snad neměl co mistr píti,
tehda chtíeše toto rád staviti;
nebť jest vody více na tom světě
nežli vína, toť vie malé dietě.
Protož se voda na to trháše,
nebo sobě dobře úfáše;
víno pak zrnaté bieše,
jednoť se tomu smějíše.

Tuto mistr měl myšlenie k tomu,
aby nepochleboval nikomu.
Vecet' mistr tento tak stoje:
"Bylať by toto hanba moje,
byť se co mezi vámi zlého stalo;
přeslyšta mě velmi málo,
chciť se k tomu přimluvíti,
toť vám nebude nic škoditi,
proto, abyšte se více nevadili,
k tomu sobě rádi slúžili,

potom svoji přátelé byli
takež jakož kdy dřéve milí.
Chciť toto vzieti v ruce sám,
mluviti vám již o tom nedám. "

Oba své řeči přestasta,
k tomu jemu vše v ruce poručista.
Mistr takto mezi nimi stoje vece:
"Slyšta, paní moje,
již já také povědě vám
to, což nejlepšího viem k vám:
Pán Buóh, ješto všechno stvořil,
vodu, víno k tomu jest zpósobil,
dal jest vodu bydlu světskému
a vínoť jest dal duchovnímu.
Toto obé jest Božie vzplozenie,
jestiť kniežčieho urozenie:
nebo duchovní stav bez světského,
k tomu světský bez duchovního,
sám jeden stav nemóže státi,
aniž Pánu Bohu chvály vzdáti.
Jeden bez druhého státi nemuóž,
tol každý věděti muóž:
mše bez vína nemóže býti,
vodyť jest také k vínu vždy přilíti;
neboť jest toto sám Buóh ustavil,
ktož jest pak ten, ješto by to stavil,
nebo zbořil takú vieru naši?
Byl by podoben k Jidáší.

Tuto mistr chce pravdu pověděti,
protož račtež poslúchati chtieti.
Vodyť jest světu potřeba,
potom vína také třeba;
protož oba sta již dobrého rodu,
nebuďtaž sobě na tu škodu.
Pomáhajž pak jeden druhému,
slíbíta se oba pánu svému,
jenž vás sem mezi ny poslal,
tomuto světu k požitku dal.
Nehněvajtež více sebe;
dokudž jest země i nebe,
dotud mezi vámi příměří ukládám
túto mocí, ještoť od vás mám.
Mluvtež dobré vždy o sobě,

nemajíce závesti viece k sobě,
nečiňte sobě v tom škody,
ktož pije viece vína nežli vody:
nebo ktož chce viece vody pít,
snad nemá vína čím platiti;
protož poručtaž toto spolu Bohu,
ať lidé pijí, cožť koli mohú."

3 O ženě zlobivé

Pakli kto má ženu zlobivú,
ale kup jí sukni novú
a u vetchéj kaž vše dny choditi,
budeť sě daleko méně zlobiti.
Pakliť bude láti druhé,
a ty jí kup třívíce nové,
kažiž vetché dievce dáti,
vždyť již bude méně láti.
Pakli k ní který hněv máš,
kup jí měšec, nuož i nový pás,
a čímť bude viece rotiti,
máš ji vždy dary krotiti,
a čímť bude viece láti,
a ty jí máš vždy dar dáti.
Pakliť jest nemilá proč,
a ty k ní pak vesele kroč,
vždy s ní pěkně nakládaje,
netepa je ani jí laje.
Když tě bude chtieti biti,
nemáš nic pryč ustúpiti;
muóžeš je tiem pokusiti,
smie-liť to pak učiniti.
Když dá dvě nebo tři rány,
ještě nehněvaj sě na ni,
zdaliť klamajíc to činí,
ještě nedaj jí v tom viny.

Bude-liť velmi búchati,
tepruv hledaj utiekati,
schovaj sě někde uteka
a svú duši v sě uvleka;
budiž tu, ažť ji hněv mine,
potom bude myslí jiné.
Chovaj sě pak na večeri,
ať tebe viec neudeří.
Mluv k ní velmi dobrotivě
a čině k ní milostivě,
nehněvaje sě, ale směje,
rci: "Máš zlé obyčeje;
milá paní, ostaň toho,
škodíť tobě i mně mnoho,
ač ty sě chceš vždy zlobiti,
hněvajíc sě i mě bítí.
Včeras velmi provinila,

že si muže bítí chtěla;
s právem by se tiem styděla!
Dobrotú svú jejé viny
přemóžeš i ty zlé činy.
Nezlost se tak ani hněvaj,
pokoj sobě i mně daj.
Snad se já také rozhněvám,
i bude to škoditi nám;
že budevě zle bydliti,
budú se nám lidé smieti,
nebo že tě musím bítí.
Potom se lépe pamatuj,
chceš-li, sama sebe lituj.
Pomni, že jsi mě včera bila,
ty, má paní drahá, milá!
Jáť sem tebe nechtěl bítí,
ani se tobě brániti,
vše sem to přetrpěl míle,
obrátil to v kratochvílé.
Potom toho nemysl sobě,
bych já se dal bítí tobě,
ale já tě kázati mám,
to přikázal Hospodin sám.
Již jsi střiedu vydržela,
že jsi mě včera kázala;
jižť má střieda má nastati,
chci tě do smrti kázati
hněvem, bitím i dobrotú,
chci tě tresktati tú rotú.
Když já se z čeho rozhněvám,
řkúc: 'Jižť já dosti jmám,
žělej, žes to učinila,
a budeš mi tiem více milá.
Pakli tě kdy stepu z čeho,
rciž: 'Ráda, milý brachku, všeho
chci se ráda uchovati,
tebe na všem poslúchatí.
Račiž mi to odpustiti,
chci se ráda polepšiti!
Když pak pokornú řeč mluvíš,
milejší mi býti musíš,
chci se lépe pamatovati
a chci tě méně hněvati.
Kdyžť netepu ani se hněvám,
jedno k tobě dobrotu mievám,

pomni mne pak nehněvati,
a to uměj zachovati;
kdyžť já mám milost k tobě,
nemievaj zlosti v sobě,
by proti mně chtěla zlostiti,
o vše se se mnú hněvati.
Chci té řeči dosti mieti.
Jezu Kriste, rač nám přieti,
v dobrém stavu pevně státi,
potom se Bohu dostati.